

Az utolsó fejezetben — amint a mostani írásokban rendszerint tapasztaljuk — a kérdésnek a nemzeti szocializmussal való kapcsolata, kihatása kerül szóba. Ebben vezető gondolat: a népközösség sorsának az egyén fölé való helyezése és a művelődésnek olyan szétágaztatása, amely az egyén lelki alkatának legjobban megfelelően, egyúttal legjobban szolgálja a német népi közösséget, hogy a német lélek szükségleteinek megfelelően alakítsa. Ennek legfontosabb biztosítója egyrészt a vezetésre hivatott egyén (*Führernatur*), másrészt a teljesítményekre támaszkodó kiválogatás (*Leistungsprinzip*). —m—

Internationale Zeitschrift für Erziehung. 1939. 1—2. szám.

Az első szám élén egy német nyelven írt nagyszabású tanulmány első részét olvassuk két filozófus, az amerikai Emerson és a német Nietzsche viszonyáról. Ezt a kérdést, amelyről a német tudósok eddig megfeledkeztek, szerzőnk a francia Andlernek Nietzsche-ről írt hatkötetes munkája alapján vizsgálja behatóan. Megállapítja, hogy Nietzsche-nek reinkarnációs eszméje Emerson befolyására vezethető vissza. — Egy angolnyelvű cikk a bennszülöttek kezdetleges nevelésével foglalkozik 30 idevágó munka alapján. Főleg a következő két kérdésre igyekszik felelni: Milyen értelemben lehet szó »nevelésről« fejtlen népeknél és milyen tagozatok, csoportok lehetnek ennek a nevelésnek közvetítői? —»A tanítók illetményei a különböző államokban.« címmel Franke összefoglalóan ismerteti a genfi Bureau kiadásában megjelent: *La rétribution du personnel enseignant primaire* (1938. 332 l.) kiadványát, amelyről mi is külön emlékezünk meg. — A folyóirat bejelenti, hogy ezentúl ötévenként rendszeresen szándékozik ismertetni a neveléstudományi irodalom állását a különböző országokban. Ezek a jelentések azután külön kötetben is meg fognak jelenni, amely nemzetközi áttekintést fog adni az 1933—39. évi neveléstudományi irodalom állapotáról. Elsőnek ezúttal Sganziñi berni egyetemi tanár ismerteti 9 lapon részletesen a svájci viszonyokat (a bibliográfiai rész egymagában 114 munkát sorol fel). Az érdemes kezdeményezés értéke ellen irányuló legcsekélyebb szándék nélkül rá kell mutatnunk arra, hogy egy ország pedagógiai *életéről* az irodalom egymagában nem adhat teljes képet. (Ugyanígy a tanár értéke nem ítélné meg pusztán irodalmi tevékenységéből). Erre elengedhetetlen még az élő szervezetek: intézetek, intézmények működésének, úgyszintén a folyamatban levő reformoknak ismerete is. Mindezekről időről-időre hitelesen tájékoztatnak a genfi Bureau Annuaire-jei és Bulletin-jei. — A kisebb közlemények közül az egyik angol cikk vitatkozó jellegű és az amerikai tanítóképzéssel kapcsolatos, a másik az 1938. évi német tanulócsere-t ismerteti, amely a politikai feszültségek ellenére helytállt. Ebben a mozgalomban összesen 5094 fiú- és leánytanuló vett részt, akik 25 országban helyezkedtek el. Első helyen Angolország áll, ahova 888 tanuló ment, Magyarországra 117-en jöttek. — A füzetet, mint rendesen, irodalmi rovat és rövidebb hírek fejezik be, ez utóbbiak között hazánk is szerepel hárommal.

A 2. szám részünkről különös méltatást érdemel egy hazánkra vonatkozó közlemény kapcsán, amelyért a szerzőnek és a szerkesztőségnek egyaránt hálások lehetünk. Az 1. számban megjelent svájci cikk folytatásaként ezúttal a lefolyt öt év magyar neveléstudományi irodalmáról kapunk szakavatott összefoglaló áttekintést. A 18 lapra terjedő munkát szerzője *Loczka Alajos*, aki a kiszemelt 104 kiadványról a következő hat fejezetben számol be: 1. Neveléelmélet. 2. A nevelés és iskola története. 3. Általános és különleges tanítástan. 4. Jellemtan- és ifjúságtanulmány. 5. Családi nevelés. 6. Külföldi nevelésügy. Ezt követi két lapon a munkák magyar címeinek felsorolása (a hibátlan magyar szedésért a nyomdát külön elismerés illeti). Az egyes munkáknak tartalmáról a szerző a *bibliographie raisonnée* szellemében egy-két sűrített mondatban, esetleg idézettel számol be. Szerintünk az érdekes munka értékét és érdekességét csak fokozta volna, ha a 6. fejezet (külföldi nevelésügy) keretében a szerző egyrészt megemlékezett volna a németből magyarra és viszont magyarból németre fordított pedagógiai munkákról, másrészt legalább jelezte volna, hogy honi törekvéseink mennyiben és miben képesülődnek külföldi mozgalmakhoz. — A füzetnek első helyén közlik azt az előadást, amelyet *Scholars or Soldiers?* (Tanulók vagy katonák?) címmel Th. Wilhelm tartott az angol nottinghami egyetemen. Ebben a külföld számára a nemzetiszocialista nevelés céljait és eredményeit világítja meg és mindenekelőtt szembeszáll azzal a téves és torz magyarázattal, amelyet ott a *Nazi, Gleichschaltung, Kampf, Blut und Boden, Faschismus* fogalmakkal szemben használnak. A német nevelésről táplált eme félreértésnek mélyebb okát abban látja, hogy a külföldi neveléstudomány és filozófia még mindig a felvilágosodás korabeli szókinccsel dolgozik, míg a nemzeti szocializmus az avult racionalisztikus kategóriák helyére új nyelvet és embereszményt állított. Ezután részletesen ismerteti az új német iskola, főleg a középiskola és tanítóképzés szervezetét. Végül azt a külföldön elterjedt hírt, mintha a mai német nevelésnek »militarisztikus« jellege lenne, a következő érvekkel igyekszik megcáfolni: 1. A német *soldatisch* (katonás) jelzőt összetévesztik az angolszász *military*-vel (katonai), 2. a világháború folyamán lábrakapott németellenes propaganda, 3. ugyancsak összetévesztik a nevelésnek és a politikának feladatát. (A háborúnak elhárítása sohasem lehet a nevelés feladata, hanem csak a politikáé!) — Az élő nyelvek tanítása a világ iskoláiban 1908-tól 1938-ig: számos táblázattal kísért, részletekbe menő, alapos tanulmány, amely a genfi *Bureau*-nak rokon kiadványát minden irányban kiegészíti. Ime néhány főbb megállapítás: 50 országban 1908-ban kötelezően tanították a franciát az iskoláknak 27.3 százalékában, az angolt 43.3, a németet 15.2, az olaszt 0.6 százalékban, a világháború végén: francia 29.4, angol 44, német 11.1, olasz 0.5%; a harmadik birodalom megalapítása után (1932): francia 25.1, angol 46.4, német 13, olasz 0.7%; 1938-ban: francia 23.3, angol 48, német 12, olasz 1.3%. Befejezőleg a szerző megállapítja, hogy a francia nyelv uralma letűnt, az angol sem tekinthető a világnyelvnek, mert legalább Európában a német vele egyenrangú. Az ókori világ kétnyelvű, a középkori egynyelvű volt, a mai európai világ pedig háromnyelvű.